

EKUMENICZNE NOWOŚCI WYDAWNICZE

BUSŁOWSKA Lilla, **Prawosławna myśl pedagogiczna. Aksjomat wiary w szkolnym systemie nauczania religii Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego po roku 1990**, Hajnówka: Warszawska Metropolia Prawosławna 2012, 283 s., bibliogr., tab., wyk., ISBN 978-83-60311-57-8.

Praca jest pionierskim opracowaniem przedstawiającym prawosławną myśl pedagogiczną i działalność katechetyczną na gruncie polskim. Łączy teorię z badaniami empirycznymi. Autorka najpierw ukazuje fenomen wiary i biblijne podstawy wiary jako źródła poznania (rozdz. I–II). Następnie ukazuje istotę i cel edukacji religijnej w prawosławnej myśli pedagogicznej, edukacyjno-wychowawczą relację nauczyciela i ucznia jako sukcesja wiary oraz edukację religijną w systemie szkolnym po 1990 r. w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym (rozdz. III–V). Rozdział kolejny – w oparciu o wyniki badań empirycznych – wskazuje na podstawowe zadania edukacji religijnej, czyli realizację działań dydaktyczno-wychowawczych (rozdz. VI), a rozdział końcowy pt. *W poszukiwaniu modelu nauczania religii – koncepcja przekazu wiary* jest próbą syntezy oraz spojrzenia perspektywicznego. Całość opracowania uzupełnia bibliografia, aneks („Opis programów nauczania religii i Podstawy programowej”) i załącznik („Wykaz pomocy dydaktycznych do nauki religii prawosławnej w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej wydany po 1990 r. przez diecezję Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego w Polsce”). Autorka na podstawie badań własnych dochodzi do następujących wniosków: 1) nauczanie religii (prawosławnej) pozwala potrzymać podstawy i zachowania typu wspólnotowego; 2) niemal połowa rodziców uczestniczyła w lekcjach religii tylko będąc w szkole podstawowej; 3) niemal wszyscy nauczyciele religii mają wyższe wykształcenie z przygotowaniem pedagogicznym, co umożliwia właściwe realizowanie procesu edukacyjnego; 4) nauczanie religii w szkolnym systemie edukacji wpłynęło na zaangażowanie uczniów i rodziców w życie religijne i większą świadomość wiary (s. 235–240).

Ekumenizm duchowy – duchowość pojednania, red. Rajmund Porada, Opole: Red. Wydaw. WT UO 2012, 369 [3] s., Uniwersytet Opolski: Wydział Teologiczny, Instytut Ekumenizmu i Badań nad Integracją, seria: Ekumenizm i Integracja 28, ISBN 978-83-61756-99-6

PORADA Rajmund, Wprowadzenie, s. 5–7; **I. Aspekty ogólnoteologiczne:** CHMIELEWSKI Marek, Duchowość płaszczyzną dialogu i pojednania, s. 11–20; HANC Wojciech, Ekumenizm duchowy a duchowość pojednania. Założenia metodologiczne, s. 21–42; SATTLER Dorothea, Ökumene ist Spiritualität der Versöhnung. Erfahrungen – Hindernisse – Perspektiven, s. 43–54; SATTLER Dorothea, Ekumenizm jest duchowością pojednania. Doświadczenia – Przeszkody – Perspektywy, s. 55–65; JASKÓŁA Piotr, Rozwój ekumenizmu – proces duchowy, s. 67–77; LINK-WIECZOREK Ulrike, Gott-sensibel werden in gemeinsamer Lebensdeutung. Überlegungen zu einer kommunikativen ökumenischen Spiritualität, s. 79–92; LINK-WIECZOREK Ulrike, Stać się wrażliwym na obecność Boga, wspólnie odkrywając sens życia. Refleksje na temat komunikatywnej duchowości ekumenicznej, s. 93–105; RAHNER Johanna, „Ökumene des Lebens“ und die gemeinsame Feier der Liturgie, s. 107–119; RAHNER Johanna, „Ekumenia życia” a wspólne sprawowanie liturgii, s. 121–133; PAWŁOWSKI Sławomir SAC, Ekumeniczna duchowość czasu liturgicznego, s. 135–147; PORADA Rajmund, Duchowość pojednania jako *humus* ekumenii, s. 149–161; KUBICKI Dominik, Słowo stwórcze i Słowo wcielone objawiające się w dziejach – duchowość *communio* w ruchu ekumenicznym, s. 163–189; **II. Aspekty konfesyjne:** KANTYKA Przemysław, „Świętość serca i życia” – metodystyczny ideał świętości, s. 193–200; BŁAHUT-KOWALCZYK Aleksandra, Oblicza współczesnej duchowości luterańskiej, s. 201–206; BUGEL Walerian, Ekumenizm wewnętrzny w prawosławiu rosyjskim przykładem duchowości niepojednanych?, s. 207–236; ŻELAZNY Jan, Bar Hebraeus – światło jedności ze Wschodu, s. 237–242; ABDALLA Michale, Potępienie obzarstwa w ascetycznej pracy *Droga ku doskonałości* asyryjskiego biskupa Filoksenosa z Mabbug († 523), s. 243–254; KLEJNOWSKI-RÓŻYCKI Dariusz, *Minjung* jako charakterystyczny rys duchowości koreańskiej, s. 255–267; **III. Aspekty praktyczne:** WIJLENS Myriam, Ecumenism and Canon Law, s. 271–282; WIJLENS Myriam, Ekumenizm a prawo kanoniczne, s. 283–295; KOSTORZ Jerzy, Realizacja ekumenizmu duchowego we współczesnej katechezie, s. 297–306; SKOTNICKA Agata, „Praktyczny ekumenizm duchowy” na szlakach zjednoczonej Europy. Inspiracja Polsko-Niemiecką Pielgrzymką Ekumeniczną Szlakiem Ottona III Gniezno – Magdeburg, s. 307–316; KURZAJ Franciszek, Ekumenizm duchowy w duszpasterstwie w USA. ACTS w służbie kościelnej jedności i nowej ewangelizacji, s. 317–340; BURZAWA Janusz, Duchowość i życie religijne Polonii ame-

rykańskiej. Aktualne problemy i wyzwania pastoralne dla Kościoła, s. 341–361; Noty o autorach, s. 363–365.

EVDOKIMOV Paul, **Prawosławna wizja teologii moralnej. Bóg w życiu ludzi**, tł. Wiesław Szymona OP, przedm. Michel Evdokimov, Kraków: „Homo Dei” 2012, 229 s., ISBN 978-83-62579-60-0. (HD)

Tyt. oryg.: Une vision orthodoxe de la théologie morale.

W „Przedmowie” Michel Evdokimov pisze: “Niniejsza książka zawiera przegląd dzieła człowieka, który nieustannie rozważał tajemnicę wiary i jej roli w ludzkiej historii. Jest ona owocem wielu lat nauczania teologii moralnej w Instytucie św. Sergiusza, od roku 1950 do 1970 – daty śmierci. Dojrzewała w żywym kontakcie z audytorium. (...) Autor zwraca się (...) nie tylko do specjalistów od teologii moralnej, którzy znajdują tu drogę prawosławia prowadzącą do tej gałęzi teologii, ale również do szerszej publiczności, która szuka informacji, a także ‘formacji siebie samego’ w świetle refleksji nad słowem Bożym rozjaśniającym rozmaite aspekty życia w jego całości”, [pomijając] różnice dzielące chrześcijan oraz podziału na wierzących i niewierzących (s. 8).

GROSS Jan, **Pochodzenie sukcesji apostołskiej polskich biskupów luterańskich**, Dziegielów: Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w RP 2012, 271 s., il. (w tym kolor.), ISBN 978-83-63562-04-5.

W „Słowie wstępnym” ks. J. Badura pisze, że książka ta jest wynikiem badawczych dociekań ks. Jana Grossa, wieloletniego radcy Konsystorza i Synodu Kościoła ewangelicko-augsburskiego w Polsce, „nad historią przekazywania urzędu nauczania i sprawowania Sakramentów świętych w Kościele (sukcesja apostołska)” (s. 5). Sam autor zaś wyjaśnia, że jego celem „nie było zajmowanie się luterańską teologią urzędu Kościoła (...), ale raczej jego funkcja praktyczną, jak również aspektem historycznym i praktycznym przekazywania tego urzędu oraz powiązaniem przez sukcesję apostołską z innymi Kościołami, zarówno po, jak i w czasie reformacji, a zwłaszcza w czasach dzisiejszych” (s. 7). Zmierzając do realizacji głównego celu niniejszej publikacji, autor czyni jednakże wiele odniesień do rozumienia i znaczenia urzędu kościelnego w Kościele luterańskim, pojmowania sukcesji apostołskiej w jej wymiarze historycznym, a także do organizacji struktur wewnątrzkościelnych. W tym wymiarze publikacja niesie w sobie cenny walor poznawczy także dla mniej zorientowanego w życiu Kościoła luterańskiego

czytelnika. Formułując krytyczną uwagę, trzeba jednak zapytać o sens wykazywania historycznej sukcesji biskupów luterzańskich. Takie jednostronne koncentrowanie się na tym aspekcie nie ma głębszego znaczenia w kontekście ekumenicznym i tchnie zbytnim historycyzmem, który akurat w tej kwestii już dawno został zarzucony. Problem sukcesji apostołowej jest znacznie szerszy i daleko wykracza poza kwestię nieprzerwanego łańcucha nakładania rąk. Warto o tym pamiętać w czasie lektury, by nie wyciągać fałszywych wniosków.

KONIOR Jan SJ, **Historia polsko-chińskich kontaktów kulturowych w XVII w. (Na przykładzie misji jezuickich)**, Kraków: „Ignatianum”, Wydaw. WAM 2013, 421 s., il., bibliogr., indeks, streszcz. ang., seria: Humanitas. Studia Kulturoznawcze, Monografie, ISBN 978-83-7614-133-6 („Ignatianum”), 978-83-7767-908-1 (WAM).

Tyt. równol.: History of Polish-Chinese cultural contacts in XVII Century. (Jesuit Missions Examples).

Na s. tyt. także tyt. chiń.

Celem niniejszej książki jest ukazanie dialogu polsko-chińskiego, prowadzonego przez polskich jezuitów pracujących w Chinach, dokonującego się zgodnie z przyjętymi ramami czasowymi na przestrzeni XVII wieku. Nie chodziło tylko o zarysowanie interesujących sylwetek Polaków, ale także o przedstawienie szczególnych motywów ich wyjazdów, posiadanych możliwości, napotykanym trudności, zdobywanych doświadczeń – słowem: okoliczności, w jakich przyszło im pracować oraz poszerzać własne horyzonty kulturowe i religijne. Poczynione ustalenia jednoznacznie dowodzą, że to między innymi z ich listów, broszur oraz książek Polska i Europa czerpały swoją wiedzę o Chinach. Książka przedstawia trzech wybitnych polskich jezuitów – Michała Boyma, Andrzeja Rudominę i Mikołaja Smoguleckiego. Ich udział w otwieraniu kolejnych bram hermetycznej chińskiej kultury wart jest docenienia i upamiętnienia. Tym bardziej, że wciąż są mało znani, także wśród polskich jezuitów. Niniejsza praca ma ambicję zmienić ten stan rzeczy, przywracając im zasłużone miejsce w historii misyjnych i kulturowych kontaktów z Orientem.

LIPNIAK Jarosław M., **Pierwsza wśród usprawiedliwionych. Reinterpretacja dogmatu o Niepokalanym poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle Wspólnej deklaracji o usprawiedliwieniu**, Wrocław: PWT 2012, 328 s., bi-

bliogr., streszcz. ang., Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, seria: Rozprawy Naukowe 90, ISBN 978-83-63642-00-6.

Autor niniejszej publikacji rozumie ją jako „przyczynek do procesu reinterpretacji dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny w świetle *Wspólne deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*” (s. 284). Książka obejmuje trzy rozdziały, z których tylko trzeci podejmuje sygnalizowany tytułem problem. Dwa pierwsze rozdziały stanowią formę wstępu do zasadniczej narracji, wprowadzając najpierw w teologiczne podstawy dogmatu o Niepokalanym Poczęciu, a następnie w rozumienie nauki o usprawiedliwieniu według *Wspólnej deklaracji*. Z formalnego punktu widzenia rozdziały te wydają się zbyt obszerne i zbędne w takiej formie, bo merytorycznie odnoszą się do kwestii, które – jak poświadcza sam autor – doczekały się już wielu publikacji i opracowań, a zatem nie było powodu „wyważania otwartych drzwi”. To, co winno stanowić treść całej książki – zgodnie z jej tytułem – zawarto ostatecznie tylko w trzecim rozdziale, pozostawiając czytelnika z ogromnym niedosytem, bo spodziewał się czegoś więcej. Nie oznacza to jednak, że rozdział ten nie zasługuje na uwagę lub że pozbawiony jest merytorycznych osiągnięć. Wręcz przeciwnie. Autor znakomicie ukazał „teologiczny potencjał” katolickiej mariologii, który ciągle jeszcze oczekuje na właściwe wykorzystanie na polu ekumenicznego dialogu. Jego ogniskową bowiem, niezależnie od szczegółowych zagadnień, pozostaje zawsze problem relacji pomiędzy łaskawym Bogiem a grzesznym człowiekiem. Przykładając kryterium ekumenicznie zinterpretowanej nauki o usprawiedliwieniu do treści dogmatu o Niepokalanym Poczęciu, autor wskazał sposoby jego nowego odczytania. Zauważył on, że *articulus iustificationis*, kierując naszą uwagę na bogactwo Bożego działania, winien znaleźć swe odzwierciedlenie we wszystkich teologicznych traktatach, wprowadzając w razie potrzeby niezbędne korekty. W teologii maryjnej, będącej „skrzyżowaniem teologii”, zasada ta nabiera szczególnego znaczenia. W nauczaniu o Matce Pana nie można znieść historiozbawczego odniesienia do Boga i Chrystusa. Dlatego konieczne jest rozwijanie nauki o usprawiedliwieniu Maryi w tajemnicy Niepokalanego Poczęcia i poszukiwanie płynących stąd teologicznych, a w szczególności mariologicznych implikacji. Niniejsza praca daje tego próbę, która z pewnością winna być rozwijana.

ŁYSIK Barbara, Misyjny wymiar Kościoła gliwickiego, wstęp Jan Górski, Opole – Gliwice: Wydaw. i Drukarnia Świętego Krzyża 2013, 223 s., bibliogr., streszcz. ang., niem., tab., ISBN 978-83-7342-347-3.

Instrukcja Kongregacji Ewangelizacji Narodów o współpracy misyjnej z 1 października 1998 r. podkreśla aktualność i znaczenie szczególnej formy współpracy misyjnej między Kościołami, „w ramach której niektórzy kapłani diecezjalni, zwani „Fidei donum”, jak również zakonnicy i zakonnice (...) posłani są do Kościołów na terenach misyjnych, by tam przez pewien czas współpracowali w apostołstwie” (nr 16). Wynika to z głębokiego przeświadczenia, iż cały Kościół jest wezwany do zaangażowania się w ewangelizację misyjną. Wielu polskich kapłanów, sióstr i braci zakonnych, jak również osób świeckich angażowało się w tę współpracę poprzez modlitwę, świadectwo życia, niesienie pomocy materialnej czy budzenie świadomości misyjnej, jednak dopiero od lat siedemdziesiątych XX wieku możliwe stały się wyjazdy na misje polskich misjonarzy. Autorka niniejszej rozprawy, Pani Barbara Łysik zadała sobie trud opracowania wkładu jej rodzimej diecezji w dzieło świata niechrześcijańskiego.

Tytuł *Misyjny wymiar Kościoła gliwickiego* jasno wskazuje na konkretny Kościół lokalny, jakim jest Kościół Gliwicki, Kościół młody i jeden z najmniejszych w Polsce, jednak, jak się okaże, mający bardzo konkretny wkład w dzieło ewangelizacji niechrześcijan. Wkład ten Autorka pragnie ukazać na tle posoborowych misyjnych dokumentów Kościoła. Przekonująco brzmią argumenty Pani Łysik za podjęciem się takiego zagadnienia. Po pierwsze, Autorka jest gliwiczanką; po drugie, diecezja gliwicka obchodziła 20 lecie istnienia (w 2012 r.), a więc mały jubileusz; po trzecie wreszcie, i to jest najważniejszy argument – temat dzieła misyjnego w gliwickim Kościele nie był dotąd w wystarczającym stopniu podejmowany w opracowaniach naukowych.

Problem rozprawy autorka precyzuje na stronie 12 w formie czterech pytań: 1) Jak wygląda zaangażowanie misyjne diecezji? 2) Jak wypełniane są wskazania dokumentów posoborowych, dotyczących działalności misyjnej? 3) Jak wygląda zaangażowanie poszczególnych stanów w diecezji: biskupa, duchowieństwa, osób konsekrowanych, świeckich? 4) Na jakich polach działalność misyjna diecezji przynosi skuteczne efekty, a gdzie wymaga ona jeszcze pogłębienia?

Należy podkreślić, iż rozprawa Pani Barbary Łysik niewątpliwie posiada charakter przyczynkarski, jako że tak kompleksowego opracowania wkładu diecezji gliwickiej w dzieło ewangelizacji niechrześcijan do tej pory nikt nie wykonał. Książka posiada walor nie tylko informujący, lecz także formujący – może zainspirować katolików w innych diecezjach do podejmowania pewnych inicjatyw misyjnych, realizowanych w diecezji gliwickiej. Może tu chodzić o inicjatywy biskupa gliwickiego, opisane na s. 81 – 86, czy inicjatywy dyrektora diecezjalnego Papieskich Dzieł Misyjnych, opisane na s. 95 – 107, działalność gliwickich fideidonistów, opisana na s. 107–119, czy osób konsekrowanych, opisana na

s. 131–144, wreszcie osób świeckich, którym poświęcono rozdział czwarty rozprawy. Te fragmenty rozprawy z merytorycznego punktu widzenia są niewątpliwie najcenniejsze. Autorce należą się słowa uznania za szeroki wachlarz źródeł, dzięki którym mogła przedstawić czytelnikowi tak wiele szczegółów z działalności misyjnej gliwickiego Kościoła. Tu należy wymienić zwłaszcza fakt dotarcia do zbiorów Kurii Diecezjalnej w Gliwicach, wywiady z osobami zaangażowanymi w dzieło ewangelizacji, czy korespondencję Autorki z referatami misyjnymi niektórych zgromadzeń zakonnych oraz korespondencję bezpośrednią z niektórymi misjonarzami i misjonarkami.

Dyskusyjnym natomiast jest umieszczenie w rozprawie dwóch pierwszych rozdziałów o charakterze wprowadzającym. Czytelnika pracy o misyjnym wymiarze Kościoła gliwickiego raczej nie zainteresuje krótki, co prawda, rozdział historyczny o diecezji, ani nawet rozdział drugi o teologicznych podstawach działalności misyjnej Kościoła. Na ten temat czytelnik może bowiem przeczytać w wielu innych publikacjach. Obecność rozdziału drugiego była do pewnego tylko stopnia usprawiedliwiona w rozprawie, która była przedmiotem obrony doktorskiej, bowiem jej tytuł w maszynopisie brzmiał: *Dzieło misyjne diecezji gliwickiej w świetle posoborowych dokumentów Kościoła*. Pod nowym jednak tytułem rozdział ten nie ma racji bytu.

Pozytywnie pod względem strukturalnym należy natomiast ocenić rozdziały trzeci i czwarty. Zwłaszcza rozdział trzeci wyczerpuje zagadnienie przyjęte w tytule *Zaangażowanie duchowieństwa i osób konsekrowanych w dzieło misyjne diecezji gliwickiej*. Natomiast w czwartym, gdzie mowa jest o współpracy wszystkich świeckich, Autorka znowu nie uniknęła części teoretycznej, wprowadzającej, poświęcając paragraf pierwszy (w sumie 16 stron) posoborowym dokumentom Kościoła o roli świeckich w dziele misyjnym Kościoła.

Cennym dodatkiem do rozprawy są cztery aneksy, zawierające podstawowe dane o czterech grupach misjonarzy diecezji gliwickiej, które doskonale uzupełniają całość pracy. Pozytywnym elementem formalnym jest też ukazanie dalszych perspektyw badawczych, o czym można przeczytać w zakończeniu. Takim wyzwaniem i problemem zarazem jest, zdaniem Autorki, kwestia powrotu z misji księży *fidei donum* czy osób świeckich. Inną kwestią jest problem wypracowania modelu nowej ewangelizacji czy umiejętność lepszego wykorzystania środków masowego przekazu w działalności misyjnej (s. 202).

Książka przedstawia analizę złożonego procesu ewangelizacji Japonii na tle synkretyzmu religijnego i odmienności kultury japońskiej i europejskiej. Wstępne rozważania są poświęcone pojęciu ewangelizacji w kontekście biblijnym i wybranych dokumentów Kościoła katolickiego (s. 23). Zasadniczy korpus pracy stanowią dwie części. Pierwsza zawiera prezentację źródeł synkretyzmu w Japonii, jak również różnych jego postaci w kulturze japońskiej. Natomiast druga przedstawia w porządku chronologicznym historię obecności Kościoła katolickiego w Japonii, ze szczególnym zwróceniem uwagi na prowadzony przez Kościół proces ewangelizacji.

PACHNIAK Katarzyna, Ezoteryczne odłamy islamu w muzułmańskiej literaturze herezjograficznej, Warszawa: „Dialog” 2012, 315 s., bibliogr., indeks, ISBN 978-83-61203-67-4.

Książka przedstawia historię i doktryny wybranych ruchów ezoterycznych pozostających poza islamem ortodoksyjnym. Autorka, kierownik Katedry Arabistyki i Islamistyki na Wydziale Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego, analizie poddaje, takie nurty ezoteryczne jak: szyizm, ruchy kaysāniyya i ġulāt, oraz doktryny nusajrycka i druzyjska. Celem prowadzonych badań jest wskazanie na okoliczności pojawienia się ezoteryk w islamie, złożoności poszczególnych nurtów i ich powiązań z religijnością muzułmanów.

PIASECKI Piotr, Duchowość misyjna w posoborowej nauce Kościoła katolickiego, Poznań: Red. Wydaw. WT UAM 2013, 236 [1] s., bibliogr., indeks, streszcz. ang., fr., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: Wydział Teologiczny, seria: Studia i Materiały 159, ISBN 978-83-63266-77-6.

Temat pracy został ukazany i rozwinięty w czterech rozdziałach, w których Autor próbuje przedstawić całą rzeczywistość posoborowej nauki Kościoła katolickiego o duchowości misyjnej. Rozdział pierwszy obejmuje analizę pojęć misji i ewangelizacji. Tu znalazł się też obszerny paragraf dotyczący nowej ewangelizacji. W rozdziale drugim Autor koncentruje się na poszczególnych wyznacznikach i wymiarach duchowości misyjnej. Ważnym elementem w zdefiniowaniu duchowości misyjnej jest właściwa interpretacja Kościoła jako *missio Dei*, którego racją bytu jest Tajemnica Trójcy Świętej. Wewnętrzne życie Trójcy Świętej owocuje historią posłań: Ojciec posyła Syna i Ducha na świat, by zbawić całą ludzkość. Rozdział trzeci koncentruje się wokół formacji duchowości misyjnej.

Ukazano tu najpierw formy przygotowania misyjnego, następnie podstawowe przejawy formacji. Dalej Autor przedstawia istotną rolę instytucji wiodących w formacji duchowości misyjnej: chrześcijańskiej rodziny, wspólnot chrześcijańskich oraz wyższych i niższych seminariów duchownych. Rozdział czwarty wreszcie dotyczy duchowości dialogu międzyreligijnego. Dialog ten jako forma ewangelizacji wpisuje się w znaczący sposób w duchowość misyjną Kościoła posoborowego. Zostaną tu ukazane trynitarne podstawy dialogu międzyreligijnego, następnie poszczególne formy duchowości tego dialogu, wreszcie Autor wskaże na pewne kierunki i perspektywy rozwoju duchowości dialogu.

RÓŻAŃSKI Jarosław, Misjonarze Oblaci Maryi Niepokalanej na Madagaskarze (1980–2010), Warszawa: Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne, „Gratio” 2012, 257 [2] s., bibliogr., streszcz. ang., fr., seria: Studia i Materiały Misjologiczne 23, ISBN 978-83-89148-27-8.

3 grudnia 1980 r. pięciu polskich oblatów zapoczątkowało oblackie misje na Madagaskarze. W pierwszych latach oblaci skoncentrowali się na misjach przejętych od francuskich monfortanów w południowej części diecezji Toamasina, położonej na wschodnim wybrzeżu wyspy. Pod koniec lat osiemdziesiątych XX w. oblaci rozpoczęli starania o miejscowe powołania zakonne i kapłańskie do swojego zgromadzenia, a także czasowo podjęli próbę pracy poza diecezją Toamasina. Napływ kandydatów do zgromadzenia był tak duży, że zmusiło to oblatów do tworzenia regularnych domów formacyjnych. Te potrzeby zdecydowały też o założeniu kolejnych placówek, m.in. w stolicy państwa w Antananarivo. Tak dynamiczny rozwój pracy oblatów i ich wzrost liczebny łączył się z utworzeniem malgaskiej delegatury zakonnej, a ta przybierała coraz bardziej malgaskie oblicze. Wzrastała przewaga liczebna miejscowych oblatów nad oblatami polskimi i coraz więcej odpowiedzialnych stanowisk w administracji delegatury zakonnej, jak i w dziele formacji zakonnej przejmowali Malgasze. Co więcej, rozpoczęli już posyłanie misjonarzy do innych krajów. Należy dodać, iż praca powstała nie tylko w oparciu o materiały archiwalne, lecz także dzięki kilkukrotnym pobytom badawczym Autora na Madagaskarze.

RÓŻAŃSKI Jarosław OMI, Polskie misjonarki i misjonarze w Afryce, Warszawa: Wydaw. UKSW 2012, 391 s., bibliogr., indeks, streszcz. ang., ISBN 978-83-7072-758-1.

Niniejsza publikacja stawia sobie za cel trzy główne zadania. Pierwszym z nich jest ukazanie zaangażowania Kościoła w Polsce w prowadzeniu misji afrykańskich. Wyraża się ono głównie w posyłaniu personelu misyjnego, któremu towarzyszy, nie ukazane jednak w tej publikacji, zaangażowanie środków materialnych. Następne zadanie wiąże się z dostarczeniem rodzaju klucza, czy też mapy zaangażowania polskich misjonarzy w poszczególnych krajach i placówkach. Trzecie wreszcie zadanie wiąże się z charakterystyką metod pracy polskich misjonarzy i podjętą na tej podstawie refleksją na temat ich przygotowania do pracy misyjnej.

By zrealizować ten złożony cel, Autor w pierwszym rozdziale przedstawia poszczególne etapy ewangelizacji Afryki. Drugi rozdział ukaże dynamikę wyjazdów polskich misjonarzy i misjonek na tle sytuacji Kościoła w Polsce. Rozdziały od III – go do V – go opiszą bardziej szczegółowo najważniejsze obszary kontynentu, gdzie polskie misjonarki i misjonarze prowadzili i prowadzą swoją działalność. Szósty rozdział będzie stanowił próbę ukazania wielkości ich zaangażowania w promocję ludzką, głównie w miejscowe szkolnictwo, opiekę zdrowotną, działalność charytatywną, pracę na rzecz miejscowej kultury i języka, troskę o prawa człowieka. Wreszcie rozdział siódmy ukaże specyfikę pracy polskich misjonarzy i misjonek na tle pracy misjonek i misjonarzy innych narodowości.

STAWIŃSKI Piotr, Boży eksperyment. Purytanie w siedemnastowiecznej Ameryce, Lublin: „Polihymnia” 2012, 132 s., bibliogr., indeks, streszcz. ang., seria: Religie Świata — Świat Religii 9, ISBN 978-83-7270-998-1.

Książka, autorstwa Piotra Stawińskiego, prof. w Instytucie Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, przedstawia teologiczno-społeczne aspekty purytańskiej kolonizacji Ameryki w XVII w. Struktura rozprawy obejmuje cztery rozdziały. Pierwszy zawiera ogólną charakterystykę purytanizmu. Drugi dotyczy pielęgnowanej przez purytan idei szczególnego przeznaczenia i misji otrzymanej od Boga. Trzeci omawia kluczową kategorię purytanizmu „teologię przymierza”, będącą podstawą duchowości purytańskiej. Natomiast czwarty charakteryzuje stosunki między purytanami a Indianami oraz ich działalność misyjną wśród rodzimej ludności Nowej Anglii.

Świętowanie dnia Pańskiego w ekumenicznej refleksji Kościołów, red. bp Andrzej Czaja, Zygfryd Glaeser, Opole: Red. Wydaw. WT UO 2012, 122 [2] s.,

Uniwersytet Opolski: Wydział Teologiczny, Instytut Ekumenizmu i Badań nad Integracją, seria: Ekumenizm i Integracja 26, ISBN 978-83-61756-86-6.

CZAJA Andrzej bp, Przedmowa, s. 5–6; **I. Teologiczne wprowadzenie w problematykę:** HOINKIS Andrzej, Teologia świętowania niedzieli jako dnia Pańskiego, s. 7–17; GLAESER Zygfryd, Eklezjotwórczy charakter Eucharystii – perspektywa ekumeniczna, s. 19–29; WOJACZEK Krystian, Niedziela czasem pogłębienia więzi w rodzinie, s. 31–41; **II. Świętowanie dnia Pańskiego w supermarkecie?:** ŚWIĄTKIEWICZ Wojciech, Profanizacja *Dies Domini*. Między przyzwoleniem a zgorzeniem, s. 43–62; CZOGALIK Kornelia, Supermarket w kościele czy kościół w supermarkecie? O godność dnia Pańskiego, s. 63–74; **III. Świętowanie dnia Pańskiego jako problem ekumeniczny:** ANWEILER Paweł bp, Dzień Pański w perspektywie luterańskiej, s. 75–80; NIKOLSKI Piotr, Dzień Pański w Kościele prawosławnym w świetle powszechnego kapłaństwa chrześcijan, s. 81–93; BETLEJKO Jerzy, Czas i świętowanie dnia Pańskiego – perspektywa prawosławna, s. 95–106; BAJOREK Jerzy, Starokatolickie necesaria, s. 107–112; BUDNIAK Józef, Ekumeniczny charakter świętowania dnia Pańskiego w rodzinach o różnej przynależności wyznaniowej, s. 113–122.

WAL Jan, **Duch dialogu**, Kraków: „Czuwajmy” 2013, 455 s., ISBN 978-83-62862-27-6.

Książka ks. Jana Wala jest trzecią już z kolei publikacją dotyczącą tematyki dialogu. Nawiązuje ona do wcześniejszych prac *Vademecum dialogu* (1998) i *Duch dialogu* (2012), dopełniając je o nowe treści. W omawianej pozycji można wyróżnić cztery części, które scalają 14 rozdziałów. Pierwsza dotyczy rozważań o duchowych inspiracjach do dialogu, takich jak: pragnienie odkrywania prawdy, miłość, przyjaźń, aspekt piękna w dialogu, pokój jako owoc dialogu. Druga dotyczy szczegółowych uwarunkowań aktywności dialogicznej, metodyki dialogu, etyki dialogu i specyfiki różnych form dialogu. Te teoretyczne rozważania wskazują na złożoność dialogu, a ich poznanie jest nieodzownym warunkiem do prowadzenia dialogu. Trzecia część przedstawia finalne cele dialogu, takie jak: rozwój osobowy, integracja wspólnotowa czy doskonalenie całej rzeczywistości. Natomiast część czwarta jest poświęcona dwóm wizjom dialogu wypracowanym i praktykowanym przez papieża Pawła VI i bł. Jana Pawła II.